

Οι σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ Δ.Σ. ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διανύομε περίοδο στην οποία το ρυθμιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και των τραπεζών αλλάζει γρήγορα και σημαντικά. Οι αλλαγές που ήδη συντελούνται και εκείνες που διαφαίνονται για το εγγύς μέλλον απαιτούν μείζονες προσαρμογές και υπαγορεύουν ανασύνταξη δυνάμεων. Τα αποτελέσματα θα είναι υπέρτερα, αν στην όλη προσπάθεια οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες συντονίζονται τα βήματά τους.

Στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον, η επιτυχία μιας επιχείρησης θα εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από την ικανότητα κατάρτισης και υλοποίησης προγραμμάτων και σχεδίων με σαφείς προσανατολισμούς, ρεαλιστικές στρατηγικές και λεπτομερείς στόχους. Η προσέγγιση αυτή θα αποδίδει τα μέγιστα, εφόσον συμπληρώνεται από μια σύγχρονη φιλοσοφία και πρακτική στις σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες.

Οι παρανοήσεις τείνουν να εκλείψουν

Ανέκαθεν η αμοιβαία κατανόηση, η στενή συνεργασία και ο συντονισμός ενεργειών αποτελούσαν ουσιώδη συστατικά για γόνιμες συνεργασίες των επιχειρήσεων με τις τράπεζες. Αλλά στο σύγχρονο ρυθμιστικό περιβά-

λλον η ανάγκη αυτή θα γίνεται ολοένα πιο επιτακτική. Είναι συνεπώς ευτύχημα που ορισμένες παρανοήσεις ρόλων, οι οποίες δέσποζαν στη χώρα μας κατά το παρελθόν, σήμερα τείνουν σταδιακά να εκλείψουν.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η παρανόηση της ίδιας της έννοιας “τράπεζα”. Διάχυτη παλαιότερα ήταν στη χώρα μας η αντίληψη ότι αυτό που ονομάζομε “τράπεζα” είναι ένα είδος δημόσιας υπηρεσίας ή κοινωφελούς ιδρύματος, που διαθέτει αστείρευτους πόρους, περίπου όπως ο Μίδα, και θαυματουργές ικανότητες θεραπείας των μη αρτιμελών, περίπου όπως ο Άγιος Παντελεήμονας.

Ευτυχώς σήμερα όλο και περισσότερος κόσμος συνειδητοποιεί ότι η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική. Οτι η τράπεζα διαχειρίζεται κυρίως τα κεφάλαια των επενδυτών και των καταθετών της. Επομένως έχει ευθύνη προς αυτούς.

Η κοινωνική ευθύνη της διαχείρισης κεφαλαίων

Τα κεφάλαια των τραπεζών και όλων των επιχειρήσεων, είτε δικά τους είναι είτε ξένα, αποτελούν συντελεστή παραγωγής που σπανίζει. Για την κοινωνία τα κεφάλαια είναι ένας πολύτιμος παραγωγικός πόρος, που αφενός δημιουργείται ή αντλείται με κόστος και αφετέρου, για να αξιοποιηθεί, χρειάζεται να εκτεθεί τόσο σε συγγνωστούς όσο και σε αστάθμητους κινδύνους, εκείνους που αναπόφευκτα συνοδεύουν οποιαδήποτε επένδυση.

Επειδή τα κεφάλαια κοστίζουν και η επένδυσή τους ενέχει κινδύνους, η διαχείρισή τους απαιτεί υπευθυνότητα, σύνεση, πειθαρχία. Η επίδειξη των προτερημάτων αυτών είναι πρώτιστο καθήκον και κοινωνική υποχρέωση κάθε επιχείρησης, αλλά κατ' εξοχήν των τραπεζών. Διότι οι τράπεζες αποτελούν τους κυριότερους φορείς μεσολάβησης μεταξύ των δανειζόντων και των δανειζομένων. Από τις τράπεζες η κοινωνία περιμένει και απαιτεί τους βέλτιστους συνδυασμούς απόδοσης και ασφάλειας των κεφαλαίων.

Ρόλος και καθήκοντα των τραπεζών

Τράπεζα ανέκαθεν ήταν “μια επιχείρηση που συστηματικά δέχεται καταθέσεις και χορηγεί δάνεια”. Ο ορισμός αυτός ισχύει και σήμερα και θα ισχύει πάντα, μολονότι στη διαδρομή του χρόνου οι τράπεζες συνεχώς εμπλουτίζουν την ποικιλία των χρήσιμων προϊόντων και υπηρεσιών που τους ζητά η κοινωνία. Από τον ορισμό αυτό συνάγονται τα τρία θεμελιώδη καθήκοντα μιας τράπεζας:

- Η τράπεζα, επειδή είναι επιχείρηση, οφείλει να εξυπηρετεί τις επιθυμίες και τα συμφέροντα των μετόχων.
- Η τράπεζα, επειδή αντλεί κεφάλαια από καταθέσεις, που είναι πληρωτέες “ανά

πάσα στιγμή”, οφείλει να προστατεύει τη ρευστότητα και την ασφάλεια των καταθετών.

- Η τράπεζα, επειδή χορηγεί δάνεια, που είναι εισπρακτέα “κάποτε στο μέλλον”, οφείλει να σταθμίζει και να αντισταθμίζει τους κινδύνους που αναλαμβάνει.

Επειδή τα τρία αυτά καθήκοντα βρίσκονται ενίοτε σε αντίφαση μεταξύ τους, η τράπεζα οφείλει επιπλέον:

- Να ενεργεί με ενόραση, ρεαλισμό και ευελιξία, ώστε να επιτυγχάνει χρυσή τομή μεταξύ των τριών βασικών καθηκόντων της.
- Να βρίσκεται διαρκώς σε εγρήγορση, διότι στις πιστωτικές αγορές οι συνθήκες συνεχώς αλλάζουν, καμιά φορά με απροσδόκητο και απότομο τρόπο.
- Να προβαίνει στις επιλογές της με στάθμιση όλων των παραγόντων και με επαρκείς προβλέψεις για τις έκτακτες καταστάσεις.
- Να εφαρμόζει πιστά τους ρυθμιστικούς και εποπτικούς κανόνες που θέτει η πολιτεία με σκοπό την προάσπιση της ρευστότητας και ασφάλειας των ίδιων των τραπεζών, των μετόχων και των πελατών τους.

Η παρανόηση των εμπράγματων ασφαλειών

Αν όλοι συνειδητοποιούσαν αυτά τα θεμελιώδη καθήκοντα των τραπεζών, θα είχε επίσης εκλείψει σήμερα και μια άλλη παρανόηση του παρελθόντος, εκείνη που αφορά τις εμπράγματα ασφαλείες. Το ζήτημα των “εξασφαλίσεων” θα προκαλούσε ηπιότερες και πιο γόνιμες συζητήσεις, αν ήταν ευρύτερα κατανοητός ο ρόλος τους, ο πραγματικός λόγος για τον οποίο οι τράπεζες τις ζητούν.

Μέχρι πρόσφατα τα spreads για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα ήταν πολύ πιο ευ-

νοϊκά απ' ό,τι σε άλλες χώρες. Και πάντως ήταν εμφανώς δυσανάλογα με κριτήριο τα ιστορικά στοιχεία και αποτελέσματα που παρουσίαζαν οι επιχειρήσεις, τα οποία δεν υπόκειντο σε τυποποιημένο auditing ή ελέγχονταν μόνο από το ΣΟΛ και έφεραν πολλές και ουσιώδεις υποσημειώσεις.

Αλλά και σήμερα πολλές φορές, για κάποιους λόγους (π.χ. φορολογικούς), τα επίσημα στοιχεία των επιχειρήσεων δεν αντανakλούν την πραγματικότητα ή δεν προμηνύουν επαρκείς χρηματικές ροές (cash flow) για την αποπληρωμή του δανείου. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι τράπεζες υποχρεώνονται απαραίτητα στη λήψη εξασφαλίσεων. Δεν τις ζητούν για να διώξουν τον πελάτη ή να δυσκολέψουν την επιχειρηματική του δράση. Πρώτες απ' όλους οι τράπεζες ξέρουν ότι “επιχειρήσεως πεσούσης ουδείς ξυλεύεται”.

Ο αληθινός ρόλος των “εξασφαλίσεων”

Δεν είναι δουλειά της τράπεζας να παίρνει σπίτια και αυτοκίνητα. Δουλειά της είναι να παίρνει πίσω τα χρήματα που δάνεισε. Δεν πρόκειται για χρήματα δικά της, αλλά κυρίως των επενδυτών και των καταθετών της. Όταν λείπει η βαθμολόγηση από έγκυρες εξωτερικές εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης, λείπει το ειλικρινές και θετικό ιστορικό, λείπει ένα ρεαλιστικό σχέδιο επιχειρηματικής δράσης και ροής εσόδων (cash flow), η τράπεζα δεν έχει άλλη επιλογή. Μόνη δυνατότητα που της απομένει είναι να δώσει βάρος στις επαρκείς εξασφαλίσεις. Αυτό η τράπεζα δεν το προτιμά, είναι όμως υποχρεωμένη να το κάνει.

Αν σε μια χρηματοδότηση για οποιοδήποτε λόγο εντοπίζονται κίνδυνοι, προκειμένου να μπορούν να γίνουν “τραπεζικά” αποδεκτοί (bankable), λαμβάνονται εξα-

σφαλίσεις, οι οποίες αποτελούν το στοιχείο που δίνει στην τράπεζα την απαιτούμενη κάλυψη για τους κινδύνους που αναλαμβάνει. Είναι δηλαδή το στοιχείο που θα την δικαιολογήσει, ώστε να μην κριθεί αρνητικά από τους αξιολογητές της, όσον αφορά το χαρτοφυλάκιο των πιστοδοτήσεων. Οι αξιολογητές μιας τράπεζας είναι και πολλοί και αυστηροί: Οι εποπτικές αρχές, οι μέτοχοι, οι καταθέτες, το χρηματιστήριο και η αγορά εν γένει.

Το ευτύχημα για όλους είναι ότι στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον, με τους νέους κανόνες που σύντομα θα ισχύσουν, η σχέση των επιχειρήσεων με τις τράπεζες θα βασίζεται ολοένα και περισσότερο στα ειλικρινή και αξιόπιστα στοιχεία. Έτσι, όλο και λιγότερο οι εμπράγματα ασφάλειες θα δίνουν λαβή για παρανοήσεις και προστριβές. Κλειδί της ιστορίας από εδώ και εμπρός θα είναι το τρίπτυχο:

- σωστές οικονομικές καταστάσεις και ιστορικά στοιχεία,
- έκθεση ελεγκτών χωρίς σημειώσεις,
- βιώσιμο επιχειρηματικό σχέδιο.

Όταν το τρίπτυχο αυτό εξασφαλίζεται, μειώνεται η πιθανότητα επισφαλειών, άρα και η ανάγκη για εμπράγματα ή άλλη κάλυψή τους.

Οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

Άμεση συνάφεια με τα παραπάνω έχει η πρόσφατη απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος για την επάρκεια των προβλέψεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι απαιτήσεών τους από πιστοδοτήσεις. Ένας από τους κύριους λόγους, που ώθησε την εποπτική μας αρχή να λάβει τώρα αυτή την απόφαση, είναι το γεγονός ότι το ίδιο γίνεται αυτή την περίοδο και σε άλλες χώρες.

Σε χώρες της Ευρώπης που διανύουν

φάση οικονομικής επιβράδυνσης και χαμηλών κερδών, τελευταία το ζήτημα των προβλέψεων έναντι επισφαλειών έπαιρνε διαστάσεις. Ορισμένες τράπεζες επιδίωκαν να καταγράψουν υψηλότερες αποδόσεις αυξάνοντας τα ανοίγματά τους προς επιχειρήσεις χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης (χαμηλού rating), κάτι που ίσως δεν θα έκαναν αν οι συνθήκες της αγοράς ήταν πιο κανονικές.

Η πρόσφατη Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (2513/03) όντως αυξάνει το κόστος των κεφαλαίων, αφού πλέον το μη εξυπηρετούμενο δάνειο εγγράφεται νωρίτερα στις καθυστερήσεις. Παρά τις ανησυχίες που διατυπώθηκαν, όλοι αποδέχονται ότι είναι ένα βήμα προς την κατεύθυνση της προσαρμογής του εγχώριου κανονιστικού πλαισίου στο πλαίσιο που ορίζει η λεγόμενη “Βασιλεία II”.

Ηδη κινούμαστε όλοι στο πνεύμα της Βασιλείας, σύμφωνα με το οποίο οι τράπεζες οφείλουν να χειρίζονται ενεργητικά τους κινδύνους του χαρτοφυλακίου τους και να υπολογίζουν με ακρίβεια τις προβλέψεις και τα απαιτούμενα κεφάλαια. Η Βασιλεία II, δηλαδή οι ρυθμιστικοί κανόνες που θα τεθούν σε ισχύ στο τέλος του 2006, δεν υπάρχει λόγος να φοβίζονται τις επιχειρήσεις. Αρκεί να προετοιμαστούν σωστά και εγκαίρως.

Εξάλλου, δεσμευτικοί κανόνες υπάρχουν και σήμερα. Είναι οι κανόνες της λεγόμενης “Βασιλείας I”, που από καιρό εφαρμόζονται και στη χώρα μας. Αυτοί μάλιστα έχουν και ορισμένα μειονεκτήματα, τα οποία η Βασιλεία II θα θεραπεύσει.

Μειονεκτήματα των σημερινών κανόνων

Οι κανόνες που ισχύουν σήμερα υποχρεώνουν τις τράπεζες να εφαρμόζουν ενιαίο συντελεστή στάθμισης των κινδύνων, ένα συ-

ντελεστή 100% σε όλες τις εταιρικές χορηγήσεις τους (corporate credits). Το ότι οι χορηγήσεις της κατηγορίας αυτής δεν ανήκουν όλες στην ίδια τάξη κινδύνου δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Θεωρείται δηλαδή ότι ο κίνδυνος είναι ίδιος όταν δανείζεις μια εταιρεία αξιολογημένη με AAA όπως και όταν δανείζεις το περίπτερο της γειτονιάς.

Αυτή η κανονιστική ισοπέδωση περιορίζει τη δυνατότητα των τραπεζών να προσφέρουν καλύτερους όρους στους πελάτες που είναι πιο έμπειροι, πιο οργανωμένοι, πιο δυναμικοί, πιο συνετοί, πιο συνεπείς. Εγείρονται έτσι ζητήματα άδικης μεταχείρισης και χαμένων ευκαιριών. Επιπλέον, όμως, το σημερινό σύστημα αντιβαίνει στοιχειώδεις κανόνες οικονομικής αποτελεσματικότητας. Διότι όχι μόνο οι τράπεζες και οι πελάτες τους, αλλά το σύνολο της οικονομίας ωφελείται όταν προσφέρονται καλύτεροι όροι δανεισμού σε όσους διαθέτουν:

- ένα πετυχημένο ιστορικό,
- σύγχρονη οργάνωση,
- καλά οικονομικά στοιχεία,
- διαφάνεια στις σχέσεις και συναλλαγές,
- ένα συμπαγές επιχειρηματικό σχέδιο, και
- ένα λεπτομερές και ρεαλιστικό πρόγραμμα δράσης.

Σε μια υγιή οικονομία της αγοράς, πρωταρχικός ρόλος του τραπεζικού συστήματος είναι να διοχετεύει, με σωστή τιμολογήση των κινδύνων που αναλαμβάνονται, τα κεφάλαια που του εμπιστεύεται το καταθετικό και επενδυτικό κοινό κατά προτεραιότητα στις πιο αποδοτικές και ασφαλείς τοποθετήσεις. Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί, όταν τεθεί σε ισχύ η Βασιλεία II.

Με τη δίπτυχη έννοια “κίνδυνος/απόδοση” (risk/reward concept) οι τράπεζες ήταν από τη φύση τους ανέκαθεν εξοικειωμένες. Χρειάζεται τώρα να εξοικειωθούν περισσότερο με την έννοια αυτή και οι επιχειρήσεις. Να την εφαρμόζουν δηλαδή και εκείνες στις σχέ-

σεις τους όχι μόνο με τις τράπεζες αλλά και με τους δικούς τους πελάτες. Χρειάζεται σύντομα να το κάνουν, διότι αυτό θα είναι προς το συμφέρον τους στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον. Απώτερος σκοπός της Βασιλείας II είναι η ενίσχυση της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας όχι μόνο των τραπεζικών, αλλά όλων των οικονομικών συναλλαγών.

Σκοποί της Βασιλείας II

Αναγνωρίζοντας τα μειονεκτήματα των κανόνων που ισχύουν σήμερα, η Επιτροπή της Βασιλείας II θέλησε να τα θεραπεύσει. Η πρόθεση αυτή είναι έκδηλη στην προταθείσα Νέα Συμφωνία για τα ίδια κεφάλαια, της οποίας οι απώτεροι σκοποί συνοψίζονται στα εξής:

- **Σύνεση και ρεαλισμός:** Οι τράπεζες και οι δανειζόμενοι θα υπολογίζονται με μεγαλύτερη ακρίβεια και ρεαλισμό το κεφάλαιο που απαιτείται για τους δεδομένους κινδύνους που αναλαμβάνουν.
- **Ομοιομορφία κριτηρίων:** Οι συνδυασμοί κεφαλαίου και κινδύνων θα ελέγχονται και θα αξιολογούνται από τις εποπτικές αρχές με ίδια κριτήρια και πρότυπα για όλες τις τράπεζες και για όλους τους δανειζόμενους μιας δεδομένης τάξης κινδύνου.
- **Διαφάνεια και αποτελεσματικότητα:** Τόσο οι τράπεζες όσο και οι δανειζόμενοι θα έχουν ισχυρότερο κίνητρο αφενός να καταγράφουν και να εμφανίζουν με ειλικρίνεια την πραγματικότητα και αφετέρου να διαχειρίζονται πιο ενεργητικά τους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τις δραστηριότητές τους.
- **Ίσοι όροι ανταγωνισμού:** Θα υπάρχει μεγαλύτερη ομοιομορφία, σε τοπικό και σε διεθνές επίπεδο, όσον αφορά τη στάθμιση και τη διαχείριση των κινδύνων, ώστε να διασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνι-

σμού τόσο μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και μεταξύ δανειζομένων της ίδιας πιστοληπτικής ικανότητας.

- **Δίκαιη μεταχείριση:** Το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα προμηδοτεεί έμμεσα εκείνες τις τράπεζες και εκείνους τους δανειζόμενους, οι οποίοι θα βαθμολογούνται υψηλά στις κλίμακες διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας.
- **Συμβατότητα με τις πρακτικές της αγοράς:** Θα υπάρχει καλύτερη ευθυγράμμιση των θεσμικά απαιτούμενων κεφαλαίων με την έννοια και τις μεθόδους της λεγόμενης “κατανομής οικονομικού κεφαλαίου” που εφαρμόζουν οι σύγχρονες τράπεζες.

Δομή της Βασιλείας II

Το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II βασίζεται σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια (minimum capital requirements). Πρόκειται για την ενότητα διατάξεων η οποία καθορίζει τις επιτρεπόμενες εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας για κάλυψη έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου. Αυτή είναι η πιο “τεχνική” ενότητα του νέου πλαισίου. Για τον καθορισμό της έχουν γίνει – πέρα από τις διαβουλεύσεις – και δοκιμαστικές ποσοτικές ασκήσεις (quantitative impact studies). Σκοπός των ασκήσεων ήταν να εξακριβωθεί ότι πράγματι οι νέοι κανόνες φέρνουν σε ευθυγράμμιση τα εποπτικά ίδια κεφάλαια με τις ανάγκες οικονομικού κεφαλαίου των τραπεζών.

Ο δεύτερος πυλώνας είναι το λεγόμενο “supervisory review process”. Πρόκειται για την ενότητα κανόνων που αφορά την παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές. Η εποπτική αρχή θα επιβλέπει και θα ελέγχει τις τράπεζες όχι μόνο για την επάρκεια των

εποπτικών ιδίων κεφαλαίων που τηρούν, αλλά και για την εγκυρότητα των μεθόδων που χρησιμοποιούν για τον υπολογισμό των κεφαλαίων αυτών.

Τέλος, ο τρίτος πυλώνας αφορά την πειθαρχία μέσω της αγοράς (market discipline). Πρόκειται για την ενότητα διατάξεων που καθορίζει με λεπτομέρειες την υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε δημοσίευση αναλυτικών οικονομικών στοιχείων – ποιοτικών και ποσοτικών – καθώς επίσης και πληροφοριών που σχετίζονται με τη διοικητική διάθρωση και την εταιρική διακυβέρνησή τους.

Οι επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις

Οι ρυθμίσεις της Βασιλείας II που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο δεν αφορούν μόνο τις τράπεζες, αλλά και τις επιχειρήσεις-πελάτες τους. Όταν ισχύσουν οι νέοι κανόνες, μια τράπεζα, για να υπολογίσει τον πιστωτικό κίνδυνο και τα απαιτούμενα κεφάλαια, θα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε δύο εναλλακτικές μεθόδους εκτίμησης:

- Είτε την “τυποποιημένη” μέθοδο (standardized approach), που είναι αυτή που ισχύει και σήμερα, αλλά με διαφορετικούς συντελεστές στάθμισης των κινδύνων,
- Είτε τη μέθοδο των “εσωτερικών συστημάτων βαθμολόγησης” (internal ratings based approach).

Σημασία για τις επιχειρήσεις έχει ότι η δυνατότητα επιλογής μεταξύ των μεθόδων αυτών θα δίνεται σε κάθε τράπεζα “συνολικά”: Υποχρέωση της τράπεζας θα είναι να εφαρμόζει είτε τη μία είτε την άλλη μέθοδο στο σύνολο του χαρτοφυλακίου της και όχι στην περίπτωση του κάθε πελάτη ή κάθε επιχειρηματικού σχεδίου χωριστά. Ο πελάτης έτσι θα γνωρίζει εκ των προτέρων αν η τράπεζα στην οποία απευθύνεται εφαρμόζει τη μία ή την άλλη μέθοδο. Και αυτό θα είναι

ένα από τα στοιχεία που θα μπορεί ο ίδιος να συνεκτιμά προτού επιλέξει τράπεζα και το είδος συνεννόησης και συνεργασίας που θα επιδιώξει.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι επιχειρήσεις θα αξιολογούνται και θα βαθμολογούνται για την πιστοληπτική τους ικανότητα. Η βαθμολόγηση θα γίνεται είτε από αναγνωρισμένες εξωτερικές εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης (αν η τράπεζα εφαρμόζει την τυποποιημένη μέθοδο) είτε από την ίδια την τράπεζα (εάν εφαρμόζει τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης), με κριτήρια και στατιστικά υποδείγματα που θα ελέγχονται και θα εγκρίνονται από τις εποπτικές αρχές.

Και στις δύο περιπτώσεις, τόσο της εξωτερικής όσο και της εσωτερικής αξιολόγησης, τα κριτήρια βαθμολόγησης θα είναι κοινά για όλες τις επιχειρήσεις. Και ο συγκεκριμένος βαθμός που θα επιτυγχάνει μια επιχείρηση θα επηρεάζει καθοριστικά το κόστος που θα έχει η τράπεζα για να την χρηματοδοτήσει.

Η επίπτωση στο κόστος τραπεζικών κεφαλαίων

Ενα βασικό στοιχείο που προσδιορίζει το κόστος ενός τραπεζικού προϊόντος, υπηρεσίας ή συναλλαγής είναι η ποσότητα κεφαλαίου που η τράπεζα πρέπει να διαθέσει για τον συγκεκριμένο σκοπό. Με τους κανόνες που ισχύουν σήμερα, η ποσότητα εποπτικού κεφαλαίου αντιστοιχεί στο 8% του δανείου. Δηλαδή για κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα υποχρεούται να έχει € 8 κεφάλαιο.

Με τους νέους κανόνες της Βασιλείας II η απαιτούμενη ποσότητα κεφαλαίου θα είναι τόσο μικρότερη, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός πιστοληπτικής ικανότητας (δηλαδή το rating) μιας επιχείρησης:

- Αν η τράπεζα έχει επιλέξει να εφαρμόζει την “τυποποιημένη” μέθοδο, οι νέοι συντελεστές στάθμισης των κινδύνων θα κυμαίνονται από 20% μέχρι 150%, ανάλογα με το rating. Δηλαδή για κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα, ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης, θα υποχρεούται να έχει από € 1,6 μέχρι € 12 κεφάλαιο.
- Αν πάλι δεν υπάρχει rating, δηλαδή η επιχείρηση δεν βαθμολογείται από οίκο αξιολόγησης, τότε το απαιτούμενο κεφάλαιο θα είναι όπως και σήμερα, δηλαδή € 8.

Τι αλλάζει για τις επιχειρήσεις

Αυτό το νέο σύστημα δεν κυφορεί εκπλήξεις, κραδασμούς ή ανυπέροβλητες δυσκολίες. Για τη μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων οι νέοι συντελεστές δεν θα συνεπάγονται συνταρακτικές ή απότομες αλλαγές. Και μάλιστα, οι καλές επιχειρήσεις θα ωφεληθούν. Συγκεκριμένα:

- Για τις επιχειρήσεις που δεν θα βαθμολογούνται από εταιρεία αξιολόγησης, όπως και για εκείνες που θα αξιολογούνται με μεσαία βαθμολογία (από BB- μέχρι BBB+), η στάθμιση κινδύνου και το κόστος των τραπεζικών συναλλαγών θα είναι περίπου στα ίδια επίπεδα με τα σημερινά.
- Για τις επιχειρήσεις που θα βαθμολογούνται με υψηλό rating (από A- και πάνω), το κόστος των τραπεζικών συναλλαγών θα είναι χαμηλότερο από σήμερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη παρατηρείται, διεθνώς, μια τάση συμπίεσης του κόστους συναλλαγών για τις επιχειρήσεις υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας, καθώς ο ανταγωνισμός στον τραπεζικό τομέα πιέζει προς αυτή την κατεύθυνση.

Εκεί που η εικόνα ίσως θα αλλάξει, είναι για τις επιχειρήσεις που θα βαθμολο-

γούνται με χαμηλό rating (κάτω από BB-). Αυτές θα αντιμετωπίσουν υψηλότερο κόστος τραπεζικών συναλλαγών, διότι στην περίπτωση τους ο συντελεστής στάθμισης των κινδύνων θα είναι υψηλότερος και, επομένως, τα υποχρεωτικά εποπτικά κεφάλαια για την τράπεζα θα είναι περισσότερα. Ωστόσο και στην περίπτωση αυτή, η κατάσταση δεν δικαιολογεί πανικό.

Χρόνος για προσαρμογή υπάρχει

Στην αρχή, αλλά πάντως όχι για απεριόριστο χρονικό διάστημα, οι επιχειρήσεις θα μπορούν να επιλέξουν να μη βαθμολογούνται από εταιρεία αξιολόγησης. Θα έχουν έτσι τον χρόνο να δημιουργήσουν ένα ιστορικό καλών επιδόσεων, ώστε όταν έρθει η ώρα να βαθμολογηθούν, να επιτύχουν υψηλό rating. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι, στο διάστημα αυτό, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις θα συνεργάζονται με τράπεζες οι οποίες θα εφαρμόζουν την τυποποιημένη προσέγγιση. Διότι, στην άλλη περίπτωση, οι επιχειρήσεις θα βαθμολογούνται αυτόματα, με βάση τα εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης που θα εφαρμόζουν οι τράπεζες μετά από έγκριση της εποπτικής αρχής.

Στο νέο αυτό ρυθμιστικό περιβάλλον, κάθε επιχείρηση πρέπει να βρει την τράπεζα που της ταιριάζει. Ορισμένες τράπεζες είναι πιθανό να χρειασθούν περισσότερο χρόνο για να εφαρμόσουν τη μέθοδο της εσωτερικής αξιολόγησης. Δεν πρέπει όμως να μας διαφεύγει ότι με τους νέους κανόνες δημιουργείται “κίνητρο εποπτικών κεφαλαίων” σε όλες οι τράπεζες για να μεταβούν, έστω σταδιακά, από την “τυποποιημένη” μέθοδο στη μέθοδο της “εσωτερικής αξιολόγησης”. Ίσως λοιπόν δεν είναι πρόωρο να επισημανθεί από τώρα η ακόλουθη “τεχνική” λεπτομέρεια και ένα πιθανό “πρακτικό” αποτέλεσμα της.

Ενώ και στις δύο μεθόδους ο συντελεστής στάθμισης των κινδύνων για τους “καλούς” πελάτες είναι περίπου ίδιος, στη μέθοδο της εσωτερικής αξιολόγησης ο συντελεστής για τους “μη καλούς” πελάτες θα κλιμακώνεται και θα μπορεί να φτάσει μέχρι και το 625% (αντί για το μέγιστο 150% στην τυποποιημένη μέθοδο). Αυτό σημαίνει ότι, για τους “πολύ κακούς” πελάτες, σε κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα θα πρέπει να τηρεί € 50 εποπτικά κεφάλαια. Δηλαδή στις περιπτώσεις αυτές το κόστος εποπτικών κεφαλαίων θα είναι υπέρογκο. Υπάρχει έτσι πιθανότητα, για όσες τράπεζες θα εφαρμόζουν τη μέθοδο της εσωτερικής βαθμολόγησης, να απομακρυνθούν βαθμιαία από τους “μη καλούς” πελάτες, λόγω των υψηλών εποπτικών κεφαλαίων που στην περίπτωση τους θα συντελείται η εφαρμογή της μεθόδου αυτής.

Συμπεράσματα

Οι τράπεζες διαχειρίζονται κυρίως τα κεφάλαια που τους εμπιστεύονται οι επενδυτές και οι καταθέτες. Τόσο οι καταθέσεις όσο και τα κεφάλαια των τραπεζών από λοιπές πηγές σπανίζουν, κοστίζουν και πρέπει να χρησιμοποιούνται με υπευθυνότητα και σύνεση. Αυτές ακριβώς τις αρχές και αλήθειες αντανάκλα το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, στο οποίο καλούμαστε όλοι να προσαρμοστούμε.

Χρόνος για προσαρμογή υπάρχει. Για όσες τράπεζες και επιχειρήσεις θα προετοιμαστούν εγκαίρως, το κόστος προσαρμογής θα είναι ελεγχόμενο και θα επιμεριστεί σε αρκετές περιόδους χρήσης. Κώδωνες κινδύνου και βεβιασμένες ενέργειες ούτε απαιτούνται ούτε ενδείκνυνται. Εκείνο που χρειάζεται είναι προγραμματισμός και συντονισμένα βήματα.

Λόγω του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, στις επιχειρήσεις που για δικούς τους

λόγους θα επιλέξουν να μη βαθμολογούνται από οίκους αξιολόγησης θα ταιριάζουν οι τράπεζες που θα εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο λογισμού των απαιτούμενων κεφαλαίων. Ωστόσο, όλες οι επιχειρήσεις θα έχουν συμφέρον να βαθμολογούνται υψηλά. Αυτό θα τους εξασφαλίζει καλύτερους όρους δανεισμού, ανεξάρτητα από τη μέθοδο λογισμού κεφαλαίων που θα εφαρμόζει η τράπεζά τους.

Εξάλλου οι τεκμηριωμένα καλές επιδόσεις, τα ειλικρινή και υγιή στατιστικά δεδομένα και η επισήμως βεβαιωμένη υψηλή πιστοληπτική ικανότητα είναι στοιχεία που ανοίγουν τον δρόμο και για μια πρόσθετη σημαντική δυνατότητα, την πρόσβαση και άντληση κεφαλαίων από την αγορά ομολόγων και την αγορά μετοχών. Πέραν των λοιπών πλεονεκτημάτων, η δυνατότητα πρόσβασης στην εξωτραπεζική αγορά ως εναλλακτική μορφή άντλησης κεφαλαίων αυξάνει τη διαπραγματευτική θέση των επιχειρήσεων και στις διαβουλεύσεις τους με τις τράπεζες.

